

Algemeen

Ik hoor net de verwijzing naar Den Haag. Is de startnotitie nou wel zo waardevol als er steeds naar het rijk verwezen wordt? Ik vind dat als de provincie Groningen haar meerwaarde als bestuursorgaan wil bewijzen er best wel wat meer in adequate oplossingen gedacht mag worden.

Het rijk concretiseert de opgaven voor water, klimaat, stikstof en natuur. Dat is logisch omdat dit een landelijke opgave is die weliswaar landt in de provincies, maar die op moeten tellen tot de landelijke doelen. De startnotitie verwijst vaak naar het rijk omdat het rijk een groot deel van de NPLG-doelen en -middelen nog niet heeft geconcretiseerd of vrij heeft gegeven. Zodra het rijk de doelen, het instrumentarium en de financiering voldoende geconcretiseerd heeft (het *wat*), is de provincie grotendeels aan zet als het gaat om de concrete invulling (het *hoe*). In het komende jaar gaat het erom, samen met de betrokkenen in de gebieden, adequate oplossing te vinden binnen de kaders die het rijk stelt.

Wanneer komt de startnotitie in Provinciale Staten?

De Staten hebben de startnotitie op woensdag 22 februari behandeld.

Ik kom door mijn werk nogal eens bij moderne bedrijven. Die zeggen dan: ik ga gewoon door, de overheid ziet maar dat ze mij hier weg krijgen. Welke sancties zijn er voor weigeraars?

De inzet van de provincie Groningen is om via vrijwilligheid de water-, klimaat- en natuurdoelen te realiseren. In Groningen is de integrale opgave minder fors dan in veel andere provincies.

Is voedselzekerheid ook een item dat meegenomen wordt?

Voedselzekerheid is een aspect dat op landelijk niveau wordt meegewogen.

Ik hoor waterschap, natuurorganisaties, agrarische sector. Hoe zit het met burgers? Dat is de grootste groep die het raakt.

De burgers in de zeven deelgebieden worden nadrukkelijk betrokken bij de planvorming. Voor de inloopbijeenkomsten in de deelgebieden worden ook de inwoners uitgenodigd en kunnen zij input leveren. Dat is het moment van informeren en input vanuit inwoners. Burgers in brede zin worden beperkt betrokken.

In hoeverre is samenwerking met de provincies Drenthe en Friesland? Of lopen we het risico dat we aan provinciegrenzen gaan concentreren?

Er is een nauwe samenwerking met onze buurtprovincies. Er wordt wederzijds rekening gehouden met elkaars opgaven en er vindt afstemming plaats indien er sprake is van provinciegrensoverschrijdende opgaven.

Blijft de provincie kritisch op belangen (waterschap/boeren is sterk verweven)?

Wij gaan ervan uit dat elke overheid zijn rol pakt. Maatregelen die een relatie hebben met waterkwaliteit worden in nauwe samenwerking tussen provincie en waterschap met input uit de gebiedsprocessen vormgegeven, waarbij het doelbereik van de Kaderrichtlijn Water kader-stellend is. Het rijk zal vervolgens beoordelen of de watermaatregelen die opgenomen worden in het gebiedsprogramma Groningen voldoende zijn.

Wat is de rol van de NAM in dit verhaal? Aangezien veel bodemdaling in Groningen veroorzaakt is/wordt door de gaswinning? En de landbouw daar grote gevolgen van ondervindt.

Er is geen rol voor de NAM. De NAM is aansprakelijk voor schade door bodembeweging door gaswinning. Bodemdaling valt daar ook onder. Gedupeerden kunnen een schadevergoeding claimen via het IMG of rechtstreeks bij NAM, of bij de commissie bodemdaling wanneer ze zich hebben aangesloten bij de overeenkomst tussen de provincie en NAM van 1983.

Wanneer wordt er nieuwe polder ingepolderd om niet afhankelijk te worden van buitenland qua voedselproductie?

Inpoldering is niet aan de orde. Nederland is en blijft deels afhankelijk van het buitenland voor de voedselproductie, de Nederlandse agrarische sector is deels export-gedreven. Wij gaan ervan uit dat de sector in Nederland ook na de landbouwtransitie van voldoende omvang zal blijven.

Ik krijg het gevoel dat de agrariër de *skape goat* is: wat moeten de burgers en de overheden zelf gaan doen om te minderen / beter doen? Meer mensen - is allemaal wat minder.....? Geven de overheden goed voorbeeld?

Alle sectoren worden aangesproken in de stikstofopgave.

Verkiezingen Provinciale Staten

Goedenavond, het is niet ondenkbaar dat er na 15 maart een andere wind door het provinciehuis waait, zou het niet veel verstandiger zijn om te wachten tot er een nieuw college zit?

Nee, ook voor het nieuwe college en de Staten geldt dat echter dat de problematiek niet verdwijnt. Water, klimaat en stikstof vormen ook een juridisch probleem. We worden ook gehouden aan wettelijke verplichtingen en opgaven, waaronder de deadline van 1 juli waarop we een gebiedsplan moeten aanleveren, dit is een wettelijke verplichting.

Nationaal Programma Landelijk Gebied / Transitie Landelijk Gebied

Overijssel heeft een flinke claim gemaakt op het beschikbare budget (20%). Hoe kijken jullie daar vanuit de provincie Groningen naar?

Wij benutten de periode tot zomer 2023 om de maatregelen te concretiseren en een eerste berekening uit te voeren van het benodigde budget.

De afgelopen decennia hebben we economische groei leidend laten zijn. Niet bodem en water. Als bodem en water sturend zal zijn, mag dat ten koste gaan van economische groei? En hoe betalen we dat?

Sturen op bodem en water zal leiden tot aanpassingen, maar het hoeft niet zonder meer te betekenen dat dit ten koste gaat van de economische groei. Wat concreet zal veranderen in Groningen wordt duidelijk als de maatregelen in de komende jaren duidelijker worden. Er wordt onderzoek uitgevoerd naar de sociaaleconomische consequenties van de transitie.

De startnotitie is al zeer uitgebreid. Wat komt er nog bij tot 1 juli? Kan dat globaal worden aangegeven?

Op 1 juli zal een aantal maatregelen (natuuropgave vanuit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR), wateropgave, veenweide) verder zijn geconcretiseerd. Daarnaast zullen de eerste resultaten van

gesprekken in de zeven deelgebieden worden opgenomen. De juli-versie wordt door ons beschouwd als een tussenproduct. We nemen heel 2023 om de maatregelen samen met de gebieden te concretiseren.

Als het gebiedsplan stand van zaken 1 juli gepresenteerd wordt, hoe kun je daarna nog maatregelen met het gebied doornemen? Keuzes zijn dan al gemaakt.

Op 1 juli zal een aantal maatregelen (natuuropgave vanuit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR), wateropgave, veenweide) verder zijn geconcretiseerd. Daarnaast worden de eerste resultaten van gesprekken in de zeven deelgebieden opgenomen. In het plan van 1 juli worden er maatregelen benoemd op gebiedsniveau. Daarna wordt in de gebiedsprocessen uitgewerkt op welke wijze en waar deze maatregelen precies gaan landen. De juli-versie beschouwen wij als een tussenproduct. We gebruiken heel 2023 om de maatregelen samen met de gebieden te concretiseren.

Mijn conclusie: Een professioneel gecomponeerde startnotitie maar erg abstract in de afzonderlijke probleemdefinities, veel te hoog gegrepen met een allesomvattende integrale aanpak op verschillende tijd/ruimte-assen en nog weinig concreet als het om echte oplossingen gaat.

De startnotitie is bedoeld om input te geven aan het gesprek dat we in de gebieden gaan voeren over de oplossingen. Daar nemen we dit jaar de tijd voor. Daarnaast werken we op dit moment aan een verdere concretisering van de startnotitie (hier worden ook de doelen voor klimaat aan toegevoegd die op 10 februari bekend zijn geworden). Ten eerste in voorbereiding van de gesprekken in de gebieden en ten tweede in voorbereiding op het document dat we op 1 juli bij het rijk aan moeten leveren om aanspraak te kunnen maken op een deel van de rijksmiddelen voor het Nationaal Programma Transitie Landelijk Gebied (NPLG, landelijk is hier 24,6 miljard euro beschikbaar). Daarbij is het gebiedsproces voor ons leidend.

Wordt er per deelgebied maar één strategie toegepast, of gaat men de deelgebieden ook weer onderverdelen om per streek te kijken wat er past? Oftewel, hoe rigide zijn de gebiedsgrenzen? In het Duurswold ligt ook een gebied waar veel Veenkoloniale akkerbouw wordt bedreven, dit staat weer haaks op de op de oplossingsrichting van vernatting die wordt aangedragen in de startnotitie.

Er is ruimte om per deelgebied te variëren in de aanpak, onder de voorwaarde dat de provinciale opgaven op het gebied van stikstof water natuur en klimaat gehaald worden in de optelsom van de zeven deelgebieden.

Hoe ziet die agrarische vertegenwoordiging eruit? Wie bepaalt wie er aansluit?

Dat is nog onderdeel van besluitvorming. We streven naar een representatieve vertegenwoordiging van de agrariërs in het desbetreffende deelgebied.

Wordt aanplanten van bomen ook een onderdeel?

Er is een opgave voor bosareaal die gerealiseerd moet worden. Dit draagt bij aan de doelstellingen van het Nationaal Programma Transitie Landelijk Gebied (NPLG) en wordt ook opgenomen in het gebiedsplan.

Er komt nog meer? Kun je iets zeggen over op welk gebied we nog meer kunnen verwachten?

Ten aanzien van klimaat en VHR doelen (Europese Vogel- en Habitatrichtlijn) zijn in de brief van minister van der Wal van 10 februari 2023 extra doelen geformuleerd. De verdere concretisering van de VHR-doelen verwachten we in april.

Kunnen jullie zeggen met wie jullie hebben gesproken?

Met vertegenwoordigers van verschillende belangenorganisaties uit de agrarische en de natuursector, met deskundigen op het gebied van natuurherstel, landbouw, water en klimaat en medeoverheden, zoals de waterschappen, de gemeenten en het rijk.

Is er een lijst met wie er is gesproken: bijvoorbeeld waar zijn de burgers?

Zie antwoord hierboven. En wanneer we de gebieden ingaan, kan iedereen die dat wil, meedenken. De directe invloed van burgers is uiteindelijk beperkt. In de eerste plaats is een vertegenwoordiging betrokken van verschillende sectoren en vervolgens eigenaren en gebruikers en belangenvertegenwoordigers landelijk gebied.

Hoe gaan jullie om met gebieds-overschrijdende vraagstukken? Bijvoorbeeld waterschap Fryslân mist een stuk bij de provinciegrens. Of de impact van Drenthe en Noorderzijlvest op het Zuidelijk Westerkwartier?

Als drie noordelijke provincies werken we nauw samen in dit dossier. Onderwerpen die over de provinciegrens spelen, maken hier onderdeel van uit.

Natuurlijk zal iedereen wel begrijpen dat de 7 giganten (natuurherstel, water, klimaat, woningbouwopgaven, mobiliteitsvraagstukken, de energietransitie, ruimtelijke kwaliteit) met elkaar te maken hebben, maar voor ieder van deze items is de tijdschaal en omvang geheel verschillend. Het is dus een illusie om te denken dat er een effectieve integrale aanpak in werkelijkheid zou bestaan, terwijl de oplossing van sommige, maar niet alle, deelproblemen wel de hoogste prioriteit vereisen.

We streven naar een integrale aanpak. Urgentie kan betekenen dat soms integraliteit deels wordt losgelaten (zie de aanpak van piekbelasting), desalniettemin is integraliteit de enige manier waarop in een klein land als Nederland de grote opgaven kunnen worden gerealiseerd.

Advies: maak de problemen overzichtelijk en kleiner, niet groter. Focus eerst op concrete voorstellen van oplossingen voor goed gedefinieerde deelproblemen, ieder op zijn eigen tijd en ruimte as, ieder in zijn eigen coördinatiesysteem.

Waar dat kan en meerwaarde heeft zullen we een dergelijke aanpak volgen.

De notitie verwoordt de wens dat letterlijk 'de overheid voorspelbaar is'. Maar daar gaat het hier toch niet om, of wel? Iets voorspellen op allerlei aggregatieniveaus is heel gemakkelijk, voor 2123, zelfs eenvoudiger dan voor 2023. Waar het hier om gaat is dat 'de overheid een betrouwbare partner' moet blijken te zijn (en dat moet zij iedere keer ook weer opnieuw bewijzen en verdienen!). Ik hecht eraan dat expliciet de woorden betrouwbare partner bij overheid moet worden vermeld en niet voorspeld (...).

Welke rol krijgt het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) in het gebiedsprogramma?

Vanuit het Deltaplan Agrarische Waterbeheer (DAW) worden projecten opgezet door overheden (provincie en waterschappen) en de landbouwsector (o.a. LTO-Noord, agrarische collectieven). De projecten hebben als doel een bijdrage te leveren aan de doelen voor waterkwaliteit en waterkwantiteit/klimaatadaptatie en een bijdrage te leveren aan de verduurzaming van de bedrijfsvoering van de agrariërs. Oftewel, de doelen voor NPLG en DAW komen overeen.

De uitvoering van de DAW-projecten geschiedt door LTO-Noord en de collectieven i.s.m. de agrariërs. Er zijn subsidiemogelijkheden t/m 40% voor de uitvoering van maatregelen. Daarbij willen de provincie en de waterschappen vooral inzetten op concrete maatregelen die een langjarig effect hebben. Maatregelen zoals bufferstroken zijn mogelijk. Het gaat hier om bovenwettelijke maatregelen.

Zijn de toeleveranciers, agrarische handel Avebe, Cosun, Friesland Campina, de Rabobank et cetera ook betrokken bij het tot stand komen van het gebiedsprogramma?

Niet bij de startnotitie. In het vervolgproces is dat wel de bedoeling.

Agrariërs / landbouw

De agrarische sector is de enige sector die CO2 kan omzetten in zuurstof.

Naast de landbouw wordt ook in de bosbouw en in natuurgebieden CO2 vastgelegd en omgezet in zuurstof.

Denkt de heer Hamster perspectief te kunnen bieden aan boeren in Groningen die ondanks de oplopende kosten door straks mest af te moeten voeren en weer dure kunstmest weer aan te moeten kopen? Dit staat toch haaks op kringlooplandbouw?

Het hebben en houden van voldoende meststoffen voor de gewassen is zeker een aandachtspunt. Een oplossingsrichting zou kunnen zijn om mest niet af te voeren maar te verwerken tot een hoog kwalitatief product dat ingezet kan worden binnen de landbouw in Groningen en Noord-Nederland.

Op dit moment importeren we in onze provincie nog steeds mest. Het is dan ook zaak de mest zo efficiënt en effectief mogelijk te verdelen binnen onze provincie.

Het lijkt er nu op dat alleen de agrarische sector moet leveren. Is dat ook zo? Wij zijn toch zeker binnen de provincie niet de enige die stikstof uitstoten maar zo komt het nu wel over!

Ook andere sectoren zullen moeten 'leveren'. Hierover komt meer duidelijkheid over vanuit het rijk. In de Kamerbrief van 10 februari zijn de opgaven van de overige sectoren benoemd, zie:

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aanpak-stikstof/documenten/kamerstukken/2023/02/10/uitwerking-piekbelaastersaanpak-en-voortgang-pas-melders>.

Betreffende de 'Groen-Blauwe dooradering' bijvoorbeeld de groene dooradering in het Zuidelijk Westerkwartier:

1. De ambitie voor 2030 is veel te gering vergeleken met de ambitie voor 2050 (10% van het buitengebied). Hoe los je dat op?

In de startnotitie is uitgegaan van een eerste inschatting voor 2030. Als er meer duidelijkheid komt over de natuurdoelen voor onze provincie vanuit het rijk, zal er gezocht worden naar een oplossing om zoveel mogelijk doelen met elkaar te combineren, zodat op locaties zowel natuurdoelen als groen-blaue dooradering kan worden ingevuld. Hier zal in een volgende versie van de startnotitie aandacht aan worden besteed.

Verder zijn we momenteel de huidige oppervlak groen-blaue dooradering voor de hele provincie in kaart aan het brengen. We zullen dit jaar met de deelgebieden kijken op welke wijze de ambitie, de huidige situatie en de ideeën bij betrokkenen in de deelgebieden op elkaar passen.

2. De ambitie betreft uitsluitend aanleg (nieuwe aanplant) en geen langdurig en duurzaam onderhoud, terwijl dat nou juist de belangrijkste reden is dat boeren niet bereid zijn om het landschapsonderhoud in hun bedrijfsvoering op te nemen, vanwege de geringe vergoeding die ze momenteel krijgen. Dat is de voornaamste reden waarom het houtsingellandschap is achteruitgegaan.

Bedankt voor het signaal. Het borgen van het onderhoud voor langere termijn is een belangrijk aandachtspunt in onze aanpak.

Vallen RO-richtlijnen wat betreft de perceelgrootte en grondgebondenheid van agrarische bedrijven onder de reikwijdte van het transitieproces?

De opgaven en doelen vanuit het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) worden in Groningen momenteel gekoppeld aan de nieuwe omgevingsvisie die de provincie in 2024 zal vaststellen. Tot die tijd gelden de huidige kaders voor de ruimtelijke ordening (RO) zoals die in de omgevingsvisie en verordening van de provincie zijn opgenomen.

Maar in Zuidelijk Westerkwartier is de waterkwaliteit prima en toch worden er veel beperkingen op die boeren opgelegd.

Met de gebiedsgerichte aanpak willen we sturen op doelen en niet op maatregelen. Als de waterkwaliteit in een gebied op orde is, zullen daar geen extra maatregelen voor nodig zijn.

Waar ligt de grens van het gebied Zuidelijk Westerkwartier, is dat onder de A7?

Nee, ten zuiden van de A7 is ook nog een deel van het gebied, zie: <https://kwaliteitsgidsgroningen.nl/>

Kunnen de sprekers zich voorstellen dat de boeren zich langzamerhand een bedrijfsleider op een staatsbedrijf voelen?

We kunnen ons voorstellen dat een dergelijk gevoel kan ontstaan bij de vele doelen en opgaven die op de landbouw afkomen. Maar dat is zeker niet de insteek van onze aanpak. Wij zien boeren als ondernemers die met hun bedrijf eigen keuzes kunnen maken.

Wij zijn lid van het Groninger Collectief en hebben kleine percelen omringd door sloten en houtwallen. We gebruiken al jaren geen kunstmest, alleen eigen mest van minder dan 20 koeien. De maatregel om binnen 3 meter van de slootkant niet te mogen bemesten, is voor ons als klein natuurinclusief bedrijf veel ingrijpender dan voor de doelgroep vervuilende megaboeren. Kan de provincie daar uitzonderingsregeling voor maken? Waarom niet per perceel meten? De vervuiler zou moeten betalen.

De zogenaamde bufferstroken zijn een voortvloeisel vanuit landelijke wetgeving (mestwetgeving). Als provincie zijn wij niet in de positie hier uitzondering aan te verlenen. Wel kunnen we de belemmering waar u tegen aanloopt ter sprake brengen in onze contacten met het Rijk. We zouden daarvoor graag nog wat meer achtergrondinformatie ontvangen.

Natuur

Wat is natuur? Nederland heeft een cultuurlandschap. En is er in Nederland (Groningen) wel ruimte voor natuur?

Het begrip natuur omvat alle levende organismen, hun habitat, het ecosysteem waarvan zij deel uitmaken en de daarmee verbonden uit zichzelf functionerende ecologische processen, ongeacht of ze al dan niet voorkomen onder invloed van menselijk handelen, inclusief de mens. Daar vallen dus naast natuur in natuurgebieden ook bomen, wegbermen, sloten, de diversiteit van bijvoorbeeld insecten onder. We hebben een opgave ook deze organismen en systemen te beschermen en te behouden ongeacht de status van een gebied als natuurgebied, cultuurlandschap of de stedelijke omgeving. Ruimte voor natuur is naast de intrinsieke waarde ook van waarde voor het welzijn van mensen. Het zorgt voor bijvoorbeeld voor ontspanning, reductie van hittestress door bomen in de stad, gezonde lucht, bestuiving van gewassen.

Wat leveren de natuurorganisaties?

De natuurorganisaties leveren een kennis en kunde als input voor de realisatie van de natuurdoelen binnen en buiten natuurgebieden en zorgen tevens voor duurzaam beheer van de natuur.

Water/Waterkwaliteit

De wateropgave is een integrale opgave die zich uitstrekt van midden Drenthe tot de Waddenzee. Waterbeschikbaarheid is niet vanzelfsprekend meer. De behoeften zijn groot. TLG kiest voor een aanpak in deelgebieden... Hoe verhoudt dat zich tot de integrale wateropgave...

Het feit dat het uitgaat van deelgebieden betekent niet dat er niet gekeken wordt naar de interactie tussen deelgebieden en zelfs interactie met andere provincies. We zijn ons bewust dat, zeker waar het gaat om de integrale wateropgave, ook gekeken moeten worden naar die onderlinge interactie. Een stroomgebied is groter dan een deelgebied. Vooral Noord-Drenthe is voor ons van belang als bovenloop of infiltratiegebied voor het water dat in de provincie Groningen terecht komt.

De stellige conclusie van de meneer aan de zijtafel is niet correct. Nederland is niet het land met de slechtste waterkwaliteit. Het is het land dat, samen met Oostenrijk de meeste waterlichamen heeft. Als je niet meet, zoals vele andere Europese landen, wordt dit niet bestempeld als slecht, matig, of onvoldoende.

Deze nuance is terecht, wat overigens niet hoeft te betekenen dat we niet de slechtste waterkwaliteit in Europa hebben.

Meet het waterschap de kwaliteit dan op dezelfde wijze als andere Europese landen, die moeten voldoen aan dezelfde eisen?

Voor de monitoring zijn monitoringsrichtlijnen opgesteld. In principe meten alle landen de waterkwaliteit op dezelfde manier.

Er zijn normen door het waterschap ingediend naar Brussel die strenger waren dan wat Brussel geëist heeft. Is dit te herstellen?

Dit herkennen wij niet.

Welke wateropgaven heeft de provincie Groningen? Dan bedoel (ik) nitraat of chemische samenstelling?

In de provincie Groningen zijn er zowel opgaven ten aanzien van nutriënten als van chemische samenstelling. De doelen voor waterkwaliteit in december 2021 door Provinciale Staten vastgesteld. Deze doelen zijn vastgelegd in de KRW-factsheets zoals te vinden in het waterkwaliteitsportaal:

<https://www.waterkwaliteitsportaal.nl/krw-factsheets#:~:text=Deze%20KRW%2Dfactsheets%20bevatten%20per,toegepaste%20uitzonderingen%20en%20bijbehorende%20motiveringen.>

Waar is de chemische samenstelling in Groningen niet op orde?

De chemische samenstelling is in geen enkel oppervlaktewaterlichaam in Groningen op orde.

Er komen in 2023 nieuwe klimaatscenario's. Het is waarschijnlijk dat er nog weer nieuwe wateropgaven bij komen.

Waarschijnlijk geven deze nieuwe klimaatscenario's inderdaad een nadere duiding aan de wateropgaven (de omvang ervan). Het is niet de verwachting dat hier compleet nieuwe wateropgaven uit voort komen.

Krijgen wij als belanghebbenden inzicht in de waterkwaliteit van onze gebieden?

Dit zal in de gebiedsprocessen worden meegenomen maar is ook nu al zichtbaar op 'De staat van Groningen' (onderdeel omgevingsmonitor/milieu thema water).

Waterprobleem. Toch wordt drijfmest ingeruild voor kunstmest. Dat is toch de wereld op z'n kop?

In het kader van een sluitende kringloop is dierlijke mest te verkiezen boven kunstmest.

Verplicht zoden bemesten werkt de goede waterkwaliteit tegen. Wat gaat men daarmee doen?

Hiermee zijn wij niet bekend.

Gaan gemeenten dan ook aan de slag om gescheiden riolen zonder overstorten?

Ook de aanpak van riool-overstorten is in delen van de provincie als KRW-maatregel opgenomen.

We verzakken toch ook door een te laag waterpeil heb ik begrepen?

Het dalen van de bodem is ook een effect van lage grondwaterstanden (afhankelijk van het bodemtype). Die grondwaterstanden zijn op hun beurt weer gerelateerd aan de waterpeilen in het peilgebied (en daarnaast aan de meteorologische omstandigheden).

Allereerst wil ik graag mijn zorgen uiten over het voorgenomen verhogen van het waterpeil in veengebieden en dan met name in de akkerbouw. Hierdoor zal het niet meer mogelijk zijn om op de goede momenten het land op te gaan. Vooral in ons gebied in midden-Groningen liggen de drainagebuizen nu nog net boven water.

Wij adviseren u deel te nemen aan de gesprekken in het deelgebied waar uw bedrijfspercelen in liggen.

Verder is het heel belangrijk om waterkwaliteit per bedrijf te gaan meten en niet per gebied. Hierdoor worden extreme 'vervuilers' bestraft en worden niet de 'gewone' boeren de dupe van enkele extremen.

Dit is bij uitstek een punt waar de waterschappen een belangrijke rol in hebben.

Stikstof

In de zomer komen de onderzoeken naar buiten van de UvA voor wat betreft de daadwerkelijke uitstoot van agrarische bedrijven. Worden de uitkomsten van dit onderzoek ook meegenomen? Het kan dan best zo zijn dat opgekochte boerderijen uiteindelijk dan toch minder of juist meer stikstofruimte bieden.

Wij gaan, net als alle overheden, uit van de uitstoot en depositie-gegevens uit het landelijke AERIUS-model. Het AERIUS-model wordt regelmatig bijgewerkt met de laatste wetenschappelijke inzichten.

Welk jaar is het uitgangsjaar van waar het percentage reductie gehaal moet worden?

Dat is 2018.

In de startnotitie wordt gesproken over de PAS-melders, maar er zijn nog veel meer agrarische bedrijven zonder NB-vergunning die nooit vergunningsplichtig waren.

Dat klopt, ook bedrijven die eerder vrijgesteld waren (minder dan 0,05 mol maar meer dan 0,05 mol depositie) en interimers (bedrijven die zijn gestart/uitgebreid na 2004 (in sommige gevallen na 1994 of

2000) en geen natuurvergunning hebben zijn knelgevallen. Wij hebben geen goed beeld van de aantallen omdat ze zich, anders dan de melders en de bedrijven met natuurvergunningen, nooit gemeld hebben.

De besparing van uitstoot in de bufferstroken, is wel een reductie, maar mag niet worden gebruikt voor pasmelders. Waarom niet?

Omdat eerst de reductie volledig naar de natuur moet gaan als sprake is van een (dreigende) verslechtering van de ecologische kwaliteit. Pas als de verslechtering is gestopt, kan verdere reductie worden benut voor het legaliseren van meldingen.

Van der Wal is duidelijk. Niet eerder legalisatie pasmelders dan dat natuur is hersteld.